

God hälsa för alla Västerbottningar

Hälsa- och sjukvårdspolitiskt
program 2014–2018

Vänsterpartiet
Västerbotten

Innehåll

Vård efter behov, inte köpkraft!	4
Alla ska ha råd att få vård	4
Klassamhälle även på hälsans område	5
Vård på lika villkor - en normkritisk vård	6
Vård genom livet	7
Människor och miljö ska värnas när landstinget köper varor och tjänster	8
Personalen är vårdens viktigaste resurs	8
Samarbete för patienters bästa	9
Ettorna på listorna	10

Inledning

VÄNSTERPARTIET ARBETAR för att alla i Västerbotten ska ha en god hälsa, då vi anser att bästa möjliga hälsa är en mänsklig rättighet och en förutsättning för andra mänskliga rättigheter. Sjukvården ska vara välkomnande och tillgänglig för alla. Synen på hälsa som en rättighet innebär också att människors behov - inte privata vinstintressen - måste vara styrande för sjukvårdens utformning och inriktning.

Inom sjukvård och omsorg ska de svårast sjuka och de med störst vårdbehov prioriteras. Det ska gälla oberoende av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Det innebär att alla i Sverige och Västerbotten, också asylsökande och papperslösa, måste omfattas av denna rättighet.

I dag är det stor skillnad i hälsa mellan kön, klasser och etniska grupper men också skillnader mellan olika delar av länet. Med politiska beslut går detta att förändra!

Vård efter behov, inte köpkraft!

Sjukvården utvecklas i en hög takt och blir alltmer avancerad. Resultaten ser vi runtomkring oss. Fler överlever svår cancer- eller hjärtsjukdom, fler kan jobba och leva ett relativt gott liv trots reumatisk eller neurologisk sjukdom tack vare nya avancerade läkemedel. Sjukvården kan hjälpa fler och förkorta vårdtider för patienternas bästa. Men det finns också de som väntat för länge innan de fått hjälp, som fått åka hem från sjukhuset för snabbt eller legat för många på en sal p.g.a. överbeläggningar. Sjukvården har aldrig varit bättre, den har aldrig haft mer resurser eller klarat av mer, men kraven och förväntningarna har heller aldrig varit högre.

I detta höga tryck efter mer och bättre sjukvård arbetar Vänsterpartiet för att vården ska betalas solidariskt via skatter och fördelas efter behov. Vänsterpartiet vill ha en solidarisk välfärd där människan står i centrum - det är en välfärd utan privata vinster och riskkapitalbolag. Därför är vi kritiska till privatiseringar och system där patienter ska agera kund på en vårdmarknad, det gynnar alldeles för ofta de som är bäst på att ta för sig. Sjukvård får inte bli en handelsvara! Det är dessutom helt orimligt att privata företag ska kunna etablera sig där de finner det bäst i syfte att göra vinst istället för att resurserna styrs dit där de bäst behövs. Det

är medborgarnas pengar och vi måste använda dem klokt och ansvarsfullt. Vänsterpartiet kräver att lagen om vårdval i primärvården rivs upp så vården kan fördelas efter behov istället för efterfrågan. Privata företags vinstintressen motarbetar möjligheten till en god vård åt alla och ska därför inte tillåtas i sjukvården.

Nya behandlingar och läkemedel, samt åldersutvecklingen innebär att det varje år behövs ca 80 miljoner kronor mer. Statens bidrag har inte ökat i takt med vårdens ökade kostnader. Vänsterpartiet vill öka, och indexuppräknat, statsbidragen till kommuner och landsting för att behålla en god välfärd åt alla. Om inte detta sker är Vänsterpartiet beredda att höja landstingsskatten i Västerbotten. Vi vill behålla en bra sjukvård och undvika att fler blir arbetslösa.

Även om resurserna till hälso- och sjukvården skulle öka kommer det alltid att finnas ett glapp mellan vad som kan göras och de resurser som finns. För att få plats med nya behandlingar och nya diagnoser behöver landstinget arbeta med prioriteringar och säkerställa att det är de största behoven som får komma först.

Vänsterpartiet arbetar för att behålla hälso- och sjukvården i offentlig regi och för en stark offentlig finansiering så att sjukvården inte ska bli beroende av privata sponsorer eller försäkringar.

Vänsterpartiet arbetar för:

- att slå vakt om en skattefinansierad, solidariskt betalad vård som fördelas efter behov
- att hälso- och sjukvården ska drivas i offentlig regi. Vårt landsting har personal och kunskap för att driva verksamheten själv
- att landstinget jobbar med prioriteringar där politiker och vårdpersonal tillsammans kan bestämma vad som behöver tillföras och vad som istället ska avvecklas så att resurserna används på bästa sätt

Alla ska ha råd att få vård

Vänsterpartiets långsiktiga målsättning är att sjukvården ska vara avgiftsfri. För att klara det krävs att avgifterna avvecklas som inkomst för landstinget. Det är bättre att finansiera vården rättvist genom landstingsskatten än med höjda avgifter för de som har oturen att drabbas av sjukdom och ohälsa.

Inkomstskillnaderna i Sverige är stora och klyftorna har ökat sedan den borgerliga regeringen tillträdde. Med skattefinansiering utjämnas skillnaderna mellan generationerna, mellan olika delar av landet, mellan kvinnor och män samt mellan olika samhällsklasser. I den mån landstinget har avgifter anser vi att de ska vara

utformade så att de främjar hälsa och förebyggande arbete samt motverkar smittspridning. Hälsokontroller och rökavvänjning lönar sig i längden, därför ska de vara gratis.

Tandvårdens avgifter får inte vara så höga att de hindrar förebyggande behandling och vård. En nationell målsättning är att tandvården skall vara en del av sjukvårdens högkostnadsskydd

eftersom vi anser att tänderna är en del av kroppen. Som ett steg på vägen vill vi införa avgiftsfri tandvård upp till 25 års ålder.

Att kunna se bra borde självklart vara en rättighet för alla. Idag vet vi (bl.a. genom Rädda Barnens rapporter om barnfattigdom) att många familjer inte har råd med glasögon till sina barn och det vill Vänsterpartiet ändra på.

Vänsterpartiet arbetar för:

- att vården finansieras via landstingsskatten och statsbidrag, inte genom avgifter
- att patientavgifterna ska vara låga eller inga alls
- att hälsofrämjande undersökningar och behandlingar ska vara avgiftsfria
- att tobaksavvänjningsgrupp ska vara gratis att delta i
- att tandvården skall ingå i högkostnadsskyddet
- att införa ett glasögonbidrag till barn och ungdomar till och med 19 år
- att barns läkemedel och hjälpmedel skall vara avgiftsfria

Klassamhälle även på hälsans område

Vi blir friskare och lever allt längre i Västerbotten och det är en positiv utveckling som beror på många saker. Forskningen har gett oss effektivare behandlingar och botemedel mot livshotande sjukdomar. Med planering och styrning har t.ex. livsmedel, boende, trafik och miljö kunnat förbättras, även om många hot kvarstår. Ett allt bättre förebyggande folkhälsoarbete minskar vissa sjukdomar. Ett exempel på det är Västerbottens hälsoundersökningar (VHU) som bidragit till att minska dödligheten i hjärtinfarkt.

Skillnaden i hälsa mellan olika grupper är ändå stora och har ökat de senaste åren. Tjänstemän mår bättre och lever längre än arbetare, män mår bättre än kvinnor men dör tidigare. De viktigaste orsakerna till den orättvisa fördelningen av hälsa är skillnader mellan människor i fråga om makt och inflytande, ekonomi och arbetsmiljö samt tillgång till vård och stimulerande livsmiljöer.

Det finns också stora hälsoskillnader mellan olika delar av Sverige. Människor i glesbygdskommuner och många förorter i storstäderna har sämre hälsa än genomsnittet, medan boende

i rika kommuner runt storstäderna har bättre hälsa. De som bor i Västerbottens inland har sämre hälsa än de som bor vid kusten, t.ex. är 40 procent av thoraxkirurgens hjärtpatienter på NUS från inlandet men utgör endast 20 procent av befolkningen. Andelen 4-åringar med övervikt och fetma är dubbelt så hög hos barn i inlandet i jämförelse mot barn i Umeå. Trots detta är vårdresurserna i utsatta områden och glesbygd oftast sämre eller lägre.

Sjukvård är inte landstingets enda uppgift. Hälsa handlar om så mycket mer än frånvaron av sjukdom. Det handlar om hela människan och känslan av en meningsfull vardag oavsett hur du tillbringar den. Det är här som kulturen har sin stora uppgift. Tillgång till olika kulturella uttryck såsom bibliotek, dans, teater, museum och musik i olika former bidrar till människors livskvalitet och bättre folkhälsa. Därför är det viktigt att också kulturen finns i hela länet och är tillgänglig för alla oavsett om du bor i inlandet eller vid kusten. Vi får heller inte fastna i våra föreställningar om vad kultur är utan låta gränserna skifta och ge plats för en mångfald av kulturella uttryck.

Vänsterpartiet arbetar för:

- att minska hälsoskillnader i Västerbotten, alla har rätt till en god hälsa
- att återställa tryggheten. Det måste finnas en sjukvård som fungerar i hela länet

- att med både riktade och breda insatser förbättra hälsan hos de mest utsatta grupperna
- att hälso- och sjukvården utgår från ett barnperspektiv
- att vården ska jobba mer med förebyggande arbete, t.ex. kartläggning av riskmiljöer, regelbundna hälsokontroller och läkemedelsgenomgångar
- att landstinget ska jobba med friskfaktorer som t.ex. makt och inflytande för både personal och patienter
- att se till att det finns bra kollektivtrafik i hela länet
- att landstinget satsar på bred kulturell verksamhet i hela länet
- att uppmuntra samarbeten mellan kulturen och vården i syfte att öka hälsan och välbefinnandet hos patienter
- att införa samma rätt för alla asylsökande och papperslösa (oavsett ålder) till vård som alla andra dvs. även sådan vård som inte innefattas i begreppet ”inte kan anstå”.

Vård på lika villkor - en normkritisk vård

Vårt samhälle är byggt med mannen och kärnfamiljen som norm. I sjukvården blir det extra tydligt hur olämpligt detta synsätt är. Därför behövs det inom sjukvården ett normkritiskt perspektiv för att kunna se och bemöta den palett av olika människor som söker vård.

Ett normkritiskt perspektiv utmanar maktordningar och normer som inverkar negativt på människor. Dessa maktordningar och normer påverkar individens fysiska och psykiska hälsa olika utifrån faktorer som kön, könsidentitet och könsuttryck, klass, etnicitet, trosuppfattning, sexualitet, funktionalitet och ålder. Det är därför viktigt att de som arbetar med människor är medvetna om att de flesta uppfattade skillnader är socialt konstruerade och mer har med regler och traditioner att göra. Dessa sociala konstruktioner, regler och traditioner skapar begränsningar för de som inte omfattas av normen

vilket gör kunskapen kring normkritik viktig inom vården.

Det är också viktigt att inse att det inte längre enbart finns två kön, sett ur ett socialt perspektiv, utan att en del av ens ohälsa kan hänga ihop med att hen inte passar in i normen. Det ligger ett tungt ansvar på politiker och personal i vården att inse det och utforma verksamheten så att alla får plats och behandlas efter sina förutsättningar. Ett förutsättningslöst bemötande gör att varje patient får rätt anpassad behandling och att sjukvården blir effektivare.

Våld i nära relationer, såsom mäns våld mot kvinnor, våld i samkönade relationer och hedersvåld är ett folkhälsoproblem. Vi måste förstå våldet och dess effekter. Här behövs ökad kunskap och tydliga strategier för hur det skall upptäckas och bemötas både av politiker och av vårdpersonal.

Vänsterpartiet arbetar för:

- att öka politikernas och personalens kunskap om kön och genus och andra sociala faktorerens betydelse för hälsan
- att förbättra politikernas och personalens kunskaper kring frågor som rör homo-, bi- och transsexuella, genom HBT-certifiering av alla vårdenheter
- att förbättra bemötandet och vården för transpersoner
- att landstinget utifrån en könsuppdelad statistik gör uppföljning och analys av behandlingsresultat och resursfördelning
- att det görs särskilda utbildningsinsatser för hälso- och sjukvårdspersonal om hur hen bemöter personer som blivit våldsutsatt av en närstående
- att landstinget ska ta fram en HBTQ-policy för synliggörande, kompetens och bemötande inom vården

- att alla forskningssatsningar landstinget stödjer ska ha ett normkritiskt perspektiv
- att landstinget vid anställning av högre tjänstemän ser kunskap inom normkritik som meriterande
- att landstinget stöttar föreningar och arbeten i Västerbottens län som syftar till att förbättra livsvillkor för marginaliserade och utsatta grupper.

Vård genom livet

Primärvårdens hälsocentraler och sjukstugor skall fortsätta vara basen i hälso- och sjukvården. De skall vara den första instansen för människors behov av hälso- och sjukvård och för människor i alla åldrar. För att västerbottningen ska få mesta möjliga sjukvård i sin närhet ska primärvården ha bred kompetens och arbeta med ett brett uppdrag.

Hälso- och sjukvården ska bygga på en helhetssyn på människan. Det blir allt vanligare att människor söker vård för en sammansatt ohälsa, att man har svårt att fungera som man ska, eller förväntas fungera. Uppemot var tredje patient har en ohälsobild som är komplex, psykosomatisk. Därför betonar vi behovet av mer psykosocialt kunnande och fler psykologer i primärvården. Personalen måste ha en helhetssyn på den som söker vård, en människa kan inte alltid delas upp i olika diagnoser.

På grund av den borgerliga regeringens lag om Vårdval i primärvården, som vi i det här landstinget kallar Hälsoval Västerbotten, så fördelas pengar numera utifrån medborgarnas val av Hälsocentral. I och med Hälsovalet kan vårdföretag starta Hälsocentraler där de tror att det lönar sig mest. Detta system är mycket olämpligt för vårt län då vi har stora områden med liten befolkning i hög ålder som har stora vårdbehov. Vänsterpartiet anser att resurserna skall fördelas över hela länet utifrån befolkningens vårdbehov.

Den specialiserade sjukhusvården behöver en människa få gånger under sin livstid, därför kan den finnas på få ställen. Den sjukhusorganisation vi har i Västerbotten idag med ett stort universitetssjukhus med regionansvar samt två mindre lasarett är bra och väl fungerande. Med de avstånd vi har i vårt län är det viktigt att både Lycksele och Skellefteå lasarett finns kvar för att kunna ha specialiserad och akut sjukvård närmare patienterna.

Psykiatri och geriatrik är dock exempel på vård som många medborgare behöver ofta och närmare och därför behöver primärvården ges resurser att klara den typen av vård. Det är också viktigt att övergångarna mellan olika vårdformer är flexibla och väl fungerande.

Den psykiska ohälsan har ökat i hela landet. Västerbotten är inget undantag och det mest oroande är att det är andelen unga vuxnas psykiska ohälsa som ökar. Denna ökning har i grunden sociala orsaker och det är viktigt med breda, förebyggande insatser. Den psykiatriska vården måste både förstärkas och få en ny inriktning. Det behövs en satsning på små vårdenheter med bra miljö och välutbildad personal. Öppenvården och slutenvården måste integreras bättre och mellanvårdsformer utvecklas i samarbete med kommunerna. Primärvården behöver förstärkas ytterligare med fler psykologer och kuratorer för att bättre kunna möta den utvecklingen. Samarbetet mellan olika aktörer i samhället måste också förbättras för denna patientgrupp. Detsamma gäller människor med missbruksproblem.

Länets sjukvård har byggts upp och utvecklats kraftigt de senaste 50 åren. Människor är rörligare idag och de yngre generationerna finns mer vid kusten och i städerna medan de äldre i större utsträckning bor kvar i glesbygden. Samtidigt måste alla västerbottningar få tillgång till den nyaste och mest effektiva vården. Det innebär att gamla strukturer, byggnader och verksamheter kanske inte är mest lämpade för framtiden utan måste ersättas av nya på andra platser. I all sådan omvandling är det viktigt att patienten ändå hela tiden har tillgång till både trygg och effektiv vård. Att det i vårt län är så stora skillnader i avstånd är en faktor som det alltid måste tas hänsyn till när strukturer behöver utvecklas och ändras.

Vänsterpartiet arbetar för:

- att primärvården skall vara tillgänglig för alla oavsett ekonomiska och sociala förutsättningar eller bostadsort
- att primärvården har ett brett uppdrag och samarbete inom personalgruppen med teamarbete för patientens bästa. Det krävs också samarbete med det omgivande samhället
- att primärvården skall ha ett klart områdesansvar och att resurserna anpassas till upptagningsområdets behov, inte antal listade medborgare
- att landstinget bibehåller en sjukstuga med akutplatser i varje glesbygdskommun i inlandet
- att fri etablering för vårdföretag avskaffas, eftersom sjukvård och folkhälsoarbete bör organiseras för patientens bästa och medborgarnas behov, inte för att skapa vinst i privata företag

Människor och miljö ska värnas när landstinget köper varor och tjänster

I andra delar av världen har man en dödlighet bland barn och en medellivslängd som Sverige hade för 200 år sedan. Det är orimligt att det trots dagens medicinska kunskaper ska vara sådana skillnader. En internationell hälsopolitik är en fråga för regering och riksdag, men landstinget kan se till att de varor och tjänster vi köper från andra länder inte skadar människor och miljö. Sjukvårdens material skall tillverkas

utan barnarbete och med bra arbetsmiljö. Ingen ska behöva bli sjuk av att tillverka det som behövs för att västerbottningar ska bli friska. Landstingets leverantörer måste respektera FN:s barnkonvention och arbetsmarknadslagarna. Kraven på arbetsmiljö, anställningsvillkor och ekologiskt hållbar verksamhet hos svenska leverantörer måste vara samma som när landstinget utför jobbet i egen regi.

Vänsterpartiet arbetar för:

- att varor och tjänster som köps in från andra länder följer internationella konventioner och lagar så att barnarbete, hälsofarlig verksamhet och lönedumpning inte förekommer
- att svenska leverantörer av varor och tjänster arbetar utifrån samma mål för personalpolitik och miljökrav som gäller för den egna verksamheten. Dåliga löner, dåliga arbetstider eller dålig miljöhänsyn får inte vara ett konkurrensmedel
- att fullständig källsortering skall vara standard inom all landstingsverksamhet
- att ställa krav på kollektivavtal och KRAV- och Rättvisemärkt mat i de restauranger och caféer som finns i landstingets lokaler
- att allt kaffe och the som finns i verksamheterna skall vara KRAV- och Rättvisemärkt
- att det finns näringsriktig och varierad vegarisk kost på sjukhusen
- att alla resor som förtroendevalda eller personal företar skall vara så miljövänliga som möjligt och uppmuntra samåkning

Personalen är vårdens viktigaste resurs

Vänsterpartiet vill att landstingets egna arbetsplatser ska förbättras och kunna bli ett föredöme. De anställda ska ha stor frihet att gemensamt ansvara för hur arbetet ska organiseras och planeras. Vi vill ha

ökat personalinflytande och demokratisering av arbetsplatserna. Det föder utveckling och förnyelse.

Hälso- och sjukvården är fortfarande en hierarkisk organisation. Det är inte bra vare sig

för personalen eller för patienterna. Det går att arbeta på olika sätt med att bryta hierarkierna. Att ordna arbetet i team är ett sätt, att ställa krav på rätt kompetens på rätt plats är ett annat. Man kan också ha samma avgift i hela primärvården oberoende av vilken yrkeskategori du ska träffa.

Varje människa har en unik kompetens och unik förutsättning. Att ta tillvara på det och ge likvärdiga möjligheter är en viktig uppgift för landstinget. Genom att se till att de seniora medarbetarna orkar och vill jobba till pensionsåldern, och ev. längre, kan landstinget se till att

kunskapen överförs till de yngre på ett bra sätt.

Vänsterpartiet är övertygat om att bra löner, god arbetsmiljö, ökad personaltäthet, arbetsplatsdemokrati och möjligheter till utveckling i jobbet behövs för att kunna rekrytera och behålla personal. Vi vill att lönesättningen skall vara begriplig och upplevas rättvis. Det är viktigt att alla som kan, vill och orkar får arbeta heltid. Varje människa ska ha möjlighet att leva på sin egen lön. Offentlig verksamhet ska föregå med gott exempel och bli mönsterarbetsgivare.

Vänsterpartiet arbetar för:

- att heltid skall vara norm
- att vi har rätt kunskaper på rätt plats i sjukvården
- att lönesättningen är tydlig och begriplig
- att arbetstiderna förkortas. Vårt nationella mål är 6 timmars arbetsdag med bibehållen lön. I samarbete med facken genomföra försöksprojekt med förkortad arbetstid på minst två avdelningar
- att bryta sjukvårdens hierarkier
- att begränsa andelen visstidsanställda och utveckla system med personalpool istället
- att landstinget finansierar specialistutbildning för alla sjuksköterskor som önskar det

Samarbete för patienters bästa

Idetta program har vi skrivit ner våra värderingar och vad vi vill göra med sjukvården i Västerbotten. För att påverka och förändra landstingspolitiken vill vi styra ihop med andra partier. Självfallet kan vi inte tänka oss att

samarbeta villkorslöst. Detta blev tydligt när vi hösten 2011 avbröt vårt samarbete med Socialdemokraterna och Miljöpartiet eftersom vi inte kunde acceptera neddragningarna av ambulans och akutplatser i inlandet.

I ett eventuellt samarbete med andra partier finns några punkter som vi tycker är särskilt viktiga.

- Som patient med behov av sjukvård ska du inte förminkas till att vara en inkomstkälla för den hälsocentral du söker till. Du ska ha rätt till vård efter behov, inte utifrån om du är en lönsam patient. Vi vill därför få bort marknadsmodeller i primärvårdens fördelningssystem.
- Den som värnar en sjukvård för alla måste också ta ansvar för att finansiera den väl. Därför vill vi ha ekonomiska beslut som klarar ökat vårdbehov, ger vettiga villkor för personalen och tar ansvar för deras framtida pensioner.
- Alla västerbottningar har rätt till en trygg och säker vård. Därför behövs en ordentlig och genomarbetad modell för att säkerställa en fungerande och trygg akutvård i Södra Lappland. Vi låser oss inte vid att allt ska var kvar i gamla lokaler eller organisationer, men det måste finnas en fungerande akutvård i hela inlandet.

*Fr. v. **Margaretha Löfgren**, Vilhelmina, etta på landstingslistan för västra Västerbotten, **LiseLotte Olsson**, Lögdeå, etta på listan för södra länsdelen och Vänsterpartiet Västerbottens landstingsråds-kandidat och **Ylva Hedqvist-Hedlund**, Villvattnet, toppar listan för norra länsdelen.*

<http://vasterbotten.vansterpartiet.se>
Kontakt: vansterpartiet@vll.se

Grafisk form: Kjell Hanseklint
Teckning omslag: Nina Lindström
Foto sidan 10: Jockfoto

